

RODZ PIK LTA BZUS KÍ

37

ZROZUMIEĆ SPOŁECZEŃSTWO, ZROZUMIEĆ
POKOŁENIA.

MŁODZIEŻ, MŁODOŚĆ I POKOLENIOWOŚĆ
W ANALIZACH SOCJOLOGICZNYCH

ROCZNIK LUBUSKI

LUBUSKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE

**ROCZNIK
LUBUSKI**
Tom 37, część 2

**ZROZUMIEĆ SPOŁECZEŃSTWO, ZROZUMIEĆ
POKOLENIA. MŁODZIEŻ, MŁODOŚĆ
I POKOLENIOWOŚĆ W ANALIZACH
SOCJOLOGICZNYCH**

Pod redakcją
Krystyny Szafraniec
Marii Zielińskiej

Zielona Góra 2011

REDAKTOR NACZELNY

Bogdan Idzikowski

KOLEGIUM REDAKCYJNE

Mirosław Chałubiński, Marian Eckert
Żyvia Leszkowicz-Baczyńska, Leszek Gołdyka
Edward Hajduk, Zbigniew Izdebski
Krystyna Janicka, Tomasz Jaworski
Barbara Kołodziejska, Zbigniew Kurcz, Janusz Mucha
Jan Kurowicki, Wojciech Strzyżewski
Andrzej Toczewski, Zdzisław Wołk
Sekretarz: Ewa Narkiewicz-Niedbalec

RECENZENT

dr hab. Krzysztof Wielecki, prof. UW

REDAKCJA WYDAWNICZA

Aldona Reich

SKŁAD KOMPUTEROWY

Gracjan Głowacki

PROJEKT OKŁADKI

Witold Michorzewski

ISSN 0485-3083

Publikacja dofinansowana ze środków Polskiego Towarzystwa Socjologicznego
w ramach publikacji pozjazdowych

XIV Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego PTS

pt. *Co się dzieje ze społeczeństwem?* Kraków, 8-11.09.2010 r.

Druk: „Rob-Graf” Studio Graficzno-Wydawnicze, Zielona Góra

Wydanie publikacji dofinansowane przez:
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Województwo Lubuskie
Miasto Zielona Góra
Uniwersytet Zielonogórski.

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
KRYSTYNA SZAFRANIEC	
Raz jeszcze o społecznej roli młodego pokolenia. Konteksty lokalne i globalne	11
MARIA ZIELIŃSKA, DOROTA SZABAN	
Metodologiczne problemy w badaniach pokoleń. Wybrane zagadnienia	33
MARCIN SIŃCZUCH	
Pokolenia transformacji – relacje społeczne, doświadczenia, strategie młodych po 1990 r.	49
KRZYSZTOF KOSEŁA	
Badanie 'International Civic and Citizenship Education Study' (ICCS) – źródło nowych danych o młodzieży	65
JUSTYNA NYĆKOWIAK	
Pokoleniowe uwarunkowania opinii na temat przemian politycznych w Polsce po 1989 roku w świetle danych POLPAN 1993-2008	83
KATARZYNA WALENTYNOWICZ-MORYL	
Pokoleniowe uwarunkowania oceny stanu zdrowia w świetle badań panelowych	99
ANDRZEJ PODGÓRSKI	
Migrujące pokolenie – oceny życia społecznego kraju własnego i kraju migracji	117
JOANNA RÓG-ILNICKA	
Nowe elementy w biografiach zawodowych młodych Polaków. Zarys problematyki	133
KRZYSZTOF TOMANEK	
Od lojalności wspólnotowej do zindywidualizowanej. O ewolucji lojalności wśród pokoleń pracowników w korporacjach krakowskich ...	145
ADAM MORDZON	
W pętli zadłużenia kredytowego. Przyczynek do społecznego portretu dłużników z perspektywy pokoleniowej	163
ZUZANNA RACHOWSKA	
Wyjazdy studentów w ramach programu Erasmus jako instytucjonalna forma przedłużonego moratorium. Przyczynek do tezy o „kryzysie ćwierćwiecza”	179

MARCELINA SMUŻEWSKA	
Studencki ruch naukowy w systemie nauki akademickiej	195
GRZEGORZ HUMENNY, PAWEŁ GRYGIEL	
Czynniki warunkujące losy absolwentów studiów I stopnia	
– przykład województwa podkarpackiego	211
ELŻBIETA KOŁODZIEJSKA, EDYTA MIANOWSKA	
Absolwenci pedagogiki na rynku pracy. Losy zawodowe	
absolwentów Uniwersytetu Zielonogórskiego	231
ILONA PŁONECKA	
Nowe elementy stylu życia pokolenia młodych. Przykład	
internetowej społeczności Motylków	247
WOJCIECH BROSZKIEWICZ	
Przejawy reprodukcji kapitału kulturowego na przykładzie	
młodzieży gimnazjalnej społeczności lokalnych Podkarpacia	263
 KOMUNIKATY Z BADAŃ	
EWA MATUSIK	
Czy piękni dwudziestoletni? Plany i wartości życiowe maturzystów	
z Dąbrowy Górniczej i Tychów	285
RAFAŁ MUSTER	
Studenci wobec wyzwań współczesnego rynku pracy – przypadek	
województwa śląskiego	299
MARIA ĆWIAKALSKA, PAULINA HOJDA, MARIOLA	
OSTROWSKA-ZAKRZEWSKA	
Losy zawodowe absolwentów Uniwersytetu Jagiellońskiego	
na przykładzie rocznika 2007/2008 w świetle badań prowadzonych	
przez Zespół Badawczy Biura Karier Uniwersytetu Jagiellońskiego ...	313

WSTĘP

Celem publikacji jest prezentacja najnowszych stanowisk teoretycznych i wyników badań empirycznych, dotyczących pokoleniowego wymiaru rzeczywistości społecznej w Polsce w I dekadzie XXI wieku. Przyjmując, że pokolenia i relacje między pokoleniami stanowią istotne kategorie wyjaśniające funkcjonowanie społeczeństwa, ważne wydają się odpowiedzi na pytania o to, co dzieje się z polskimi pokoleniami – jak ich życie i specyficzne społeczno-kulturowe światy, w których się poruszają, które na co dzień tworzą, wpisują się w proces ciągłości i zmiany; co mówią o społeczeństwie i kulturze oraz o zmianach w społeczeństwie i kulturze?

Każde pokolenie kształtowane jest przez odmienne i zróżnicowane otoczenie społeczno-kulturowe, a postawy i przekonania przedstawicieli wszystkich współcześnie żyjących w Polsce pokoleń są konsekwencją zarówno międzygeneracyjnych transmisji wzorów kulturowych i procesu „długiego trwania”, jak i bieżących wydarzeń kulturalnych, politycznych, ekonomicznych itp., najmocniej oddziałujących w fazie „dorastania” pokolenia (i kształtujących tym samym tożsamość generacyjną), a ujawniających się w fazie pełnej dorosłości.

W niniejszym tomie znajdują się artykuły, których Autorzy próbują między innymi odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu te odmienności kształtują tożsamość pokoleń żyjących aktualnie w Polsce; starają się wyjaśnić przyczyny różnic występujących między przedstawicielami różnych pokoleń (poprzez dokonanie charakterystyk społeczno-demograficznych, edukacyjnych, politycznych, kulturowych, dających się dostrzec w dynamice i strukturalnym zróżnicowaniu sytuacji życiowej, postaw, wartości, dążeń, celów i strategii życiowych, kondycji zdrowotnej, zachowań ekonomicznych, preferencji ustrojowych etc.).

Zgromadzone w publikacji teksty mieszczą się w nurcie prowadzonych od wielu lat dyskusji, dotyczących znaczenia fazy młodości dla dalszego przebiegu życia, roli młodzieży w społeczeństwie, miejsca młodzieży w strukturze społecznej, a także znaczenia przynależności pokoleniowej dla różnicowania postaw wobec różnych kwestii społecznych, modeli życia, wartościowania poszczególnych sfer życia itp. Ważne w tym kontekście są analizy, pozwalające określić stopień trwałości zmian opinii, postaw, zachowań,

przekonań i, co nie jest bez znaczenia, w jakim stopniu stać się one mogą podstawą do orzekania charakteru społeczeństwa w przyszłości.

Opinie i postawy społeczne w dużej mierze są odzwierciedleniem prowadzonych w mediach dyskusji i społecznych debat, a te w różnych okresach historycznych są konsekwencją dominujących opcji politycznych; są również konsekwencją zbiorowych doświadczeń następujących po sobie pokoleń. Oznacza to, że interpretacja odnotowanych zmian postaw jest niemożliwa bez uwzględniania szerszego kontekstu. Oznacza to również, że przeobrażenia te nie muszą mieć charakteru liniowego, a zmiany opinii w jednej dziedzinie bynajmniej nie oznaczają automatycznych zmian w innej dziedzinie. Między innymi celem niniejszej publikacji jest określenie, w jakim stopniu odnotowane trendy (ich kierunek) mogą wskazywać, iż następują zmiany w mentalności o głębszym charakterze, a nie tylko czasowe wahania opinii i postaw.

Przedstawione teksty stanowią mogą również przyczynek do refleksji w kwestii konfliktu pokoleniowego. Oznacza to postawienie następujących pytań: czy istnieje w Polsce konflikt pokoleń i jaki jest jego status? Czy jego obecność (brak) tłumaczy coś znaczącego w funkcjonowaniu społeczeństwa? Czy da się z charakterystyk (relacji) pokoleniowych ekstrapolować pewne wizje, napięcia i problemy przyszłości (społeczne, polityczne, ekonomiczne, wychowawcze)?

Zasadniczo wszystkie artykuły zawierają odwołania do danych empirycznych, choć nie brakuje szerszych kontekstów teoretycznych i ogólniejszych refleksji o kondycji polskiej młodzieży i stanie badań dotyczących tej kategorii społecznej. Badania empiryczne ukazujące uwarunkowania losów życiowych, determinanty szans życiowych młodych ludzi w Polsce, postrzeganie swojej przyszłości i obawy młodych ludzi w Polsce są niezwykle ważne nie tylko z powodów poznawczych, ale posiadają istotny walor praktyczny. Mogą stanowić bazę do formułowania programów i projektów społecznych, pozwalających na właściwe zagospodarowanie zasobów ludzkich.

W tomie znajdują się zarówno artykuły doświadczonych badaczy, znanych znawców problematyki pokoleniowej i młodzieżowej, jak i młodych adeptów nauki. Wydaje się to być atutem; poznanie stanowisk młodej generacji może wskazać nowe perspektywy w badaniach tak ważnego segmentu struktury społecznej, jaką jest młodzież. Kolejnym atutem jest fakt, że Autorzy tekstów pochodzą z różnych środowisk naukowych: reprezentują Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Śląski, Rzeszowski i Zielonogórski. Daje to wgląd w różnorodność przyjmowanych modeli teoretycznych, koncepcji badawczych oraz stosowanych metod i technik badawczych.

Na publikację składa się zbiór 16 artykułów, trzy komunikaty z badań oraz wprowadzenie Redaktorek tomu. Część umieszczonych tekstów była wygłoszona w postaci referatów podczas obrad dwóch grup tematycznych: (1) pt. *Zrozumieć społeczeństwo, zrozumieć pokolenia*, (2) *Nauka i szkolnictwo wyższe na przełomie XX i XXI wieku*, zorganizowanych w ramach XIV Ogólnopolskiego Zjazdu Socjologicznego Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, który odbył się w dniach 8-11 września 2010 roku w Krakowie.

Oddając do rąk Czytelnika kolejny tom „Rocznika Lubuskiego”, poświęcony szeroko rozumianym kwestiom pokoleniowym mamy nadzieję, że nie tylko uzupełni on wiedzę o funkcjonowaniu, dylematach i nadziejach młodych ludzi żyjących w Polsce w pierwszej dekadzie XXI wieku, ale stanie się ważnym głosem w debacie o roli pokoleń w dokonujących się przemianach społecznych.

Maria Zielińska
Krystyna Szafraniec